

การศึกษาพืชผักพื้นเมืองในจังหวัดอุดรธานี

นายมานิตย์ ออพานิชกิจ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาพฤษศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2530

ISBN 974-568-434-1

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

013812

i 10294 673

STUDIES ON INDIGENOUS VEGETABLES IN UDON THANI PROVINCE

Mr. Manit Aupanitchakit

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Science

Department of Botany

Graduate School

Chulalongkorn University

1987

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาพืชผักพื้นเมืองในจังหวัดอุดรธานี
โดย นายมานิตย์ ออพานิชกิจ
ภาควิชา พฤษศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์วิศา เทพหัสดิ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

วิศา เทพหัสดิ
.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรภักย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

อบจันท์ ไชยทอง
.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.อบจันท์ ไชยทอง)

วิศา เทพหัสดิ
.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์วิศา เทพหัสดิ)

ดร. อมร ฐิตะเชตต์
.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์อมร ฐิตะเชตต์)

ศุภรณ ฐิตะเชตต์
.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ศุภรณ ฐิตะเชตต์)

มานิตย์ ออพานิชกิจ : การศึกษาพืชผักพื้นเมืองในจังหวัดอุดรธานี (STUDIES ON INDIGENOUS VEGETABLES IN UDONTHANI PROVINCE) อ.ที่ปรึกษา : รศ.วิyata เทพหัสดิ์,
249 หน้า

การศึกษาพืชผักพื้นเมืองในจังหวัดอุดรธานี ได้ทำการศึกษาและสำรวจในท้องที่ต่าง ๆ ๑ แห่ง ระหว่างเดือนเมษายน พ.ศ. 2527 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2529 ได้ตัวอย่างพืชผักพื้นเมืองที่เป็นไม้ดอก 84 ชนิด และเหิน 2 ชนิด อยู่ใน 71 สกุล และ 48 วงศ์ ได้จัดทำคำบรรยายลักษณะโดยสังเขปของพืชผักแต่ละชนิด สภาพนิเวศน์วิทยา ส่วนที่รับประทานได้ และลักษณะการที่ชาวบ้านใช้พืชผักเหล่านั้นเป็นอาหาร พร้อมทั้งภาพสีแสดงพืชผักบางชนิด ทั้งต้น หรือกิ่งก้าน ดอก หรือ ผล.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา พฤษศาสตร์
สาขาวิชา พฤษศาสตร์
ปีการศึกษา 2530

ลายมือชื่อนิติ
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา 5

MANIT AUPANITCHAKIT : STUDIES ON INDIGENOUS VEGETABLES IN UDONTHANI PROVINCE. THESIS ADVISOR : ASSO.PROF.WIYADA THEPHUTTE 249 PP.

The studies of indigenous vegetables in Udonthani Province has been thoroughly investigated in 9 districts from April 1984 to March 1986. From these collections, there are 84 species of angiosperms and 2 species of ferns, which belong to 71 genera and 48 families. Each specimen is shortly described, their habitats, the edible parts, how people use them for food, the color pictures of whole plants or branches or flowers or fruits are also included.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชาพฤกษศาสตร์.....
สาขาวิชาพฤกษศาสตร์.....
ปีการศึกษา 2530.....

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
Som Kwun

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาพืชผักพื้นเมืองในจังหวัดอุดรธานีครั้งนี้ ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์วิद्या เทพหัสดิ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่กรุณาให้แนวความคิด คำปรึกษา ตลอดจนข้อชี้แนะแนวทางในการศึกษาและวิจัยในครั้งนี้ พร้อมทั้งให้ความช่วยเหลือและห่วงใย ตั้งแต่เบื้องต้นที่ข้าพเจ้าได้เข้ามาศึกษาจนจนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จเป็นรูปเล่มสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์อมร อุบลชลเขตต์ รองศาสตราจารย์ ดร.อบนันท์ ไทยทอง รองศาสตราจารย์สุบรรณ ณ สงขลา ที่กรุณาให้คำแนะนำต่าง ๆ พร้อมทั้งตรวจแก้ไข เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีเนื้อหาสมบูรณ์เพิ่มขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์พรณี ชินโรจน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์เรณู ดาวโรฤทธิ์ ที่ช่วยเหลือห่วงใยและให้กำลังใจมาด้วยดีโดยตลอดขณะดำเนินการศึกษาอยู่ที่ภาควิชาพฤกษศาสตร์

กราบขอบพระคุณ คุณจำลอง เฟื่องคล้าย ที่อนุเคราะห์เอกสารในการค้นคว้าวิจัย และให้คำแนะนำต่าง ๆ เกี่ยวกับงานการศึกษาที่เกี่ยวข้องตลอดจนความสะดวกต่าง ๆ ในขณะที่อยู่ในระหว่างดำเนินการศึกษา

กราบขอบพระคุณ ดร.ชูศรี ไตรสนธิ แห่งภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่ให้ความอนุเคราะห์เกี่ยวกับเอกสารอ้างอิงประกอบการศึกษาและวิจัย

ขอขอบพระคุณ คุณวิศิษฐ์ พรหมเทพ เพื่อนรักที่ได้ช่วยเหลือด้วยดีมาโดยตลอดในการเก็บตัวอย่างและเป็นผู้นำทางการสำรวจ และช่วยอนุเคราะห์ การถ่ายภาพพืชประกอบการศึกษาและวิจัย

ขอบพระคุณ คุณรัชนี จเร สดากกร คุณทิพย์พรรณ สดากกร และ คุณพูลศักดิ์ พลตรี พร้อมทั้งเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑพืช สาขาพฤกษศาสตร์ กองวิทยาการ กรมวิชาการเกษตร และเจ้าหน้าที่หอพรรณไม้ งานพฤกษศาสตร์ป่าไม้ กองบำรุง กรมป่าไม้ที่ให้ความช่วยเหลือในการค้นคว้าเอกสารและให้ความสะดวกต่าง ๆ จากการเทียบตัวอย่างพันธุ์ไม้แห้งในพิพิธภัณฑพืช

ขอขอบพระคุณ คุณศิโรตม์ จรุงไทย คุณคุสิต - ทัศนีย์ แจ้งดี คุณพัลลภ หนูกลาง คุณบุญร่วม สิงหากัน คุณยุทธสิทธิ์ จันทร์คูเมือง คุณเด่นชัย จันทร์สมคอย คุณบัญชา หัวหาญ

และคณะนักเรียน โรงเรียนหนองหานวิทยา ที่ให้ข้อมูลเบื้องต้น เกี่ยวกับพืชผักพื้นเมืองบางชนิด
ในขณะที่ทำการศึกษาและสำรวจตลอดจนให้ความสะดวก และช่วยเหลือในการเก็บตัวอย่าง
พันธุ์ไม้ในจังหวัดอุดรธานี

ขอขอบคุณ คุณปกขัมภ์ หุตางกูร ที่ช่วยเหลือในการถ่ายภาพพืชตัวอย่าง ขอขอบคุณ
คุณกิติเชษฐ์ ศรีศิษฐ์ คุณชุมพล คุณวาสี และน้อง ๆ นิสิตภาควิชาพฤกษศาสตร์ ที่ได้ช่วยเหลือ
ในการตรวจสอบชนิดพืช

ขอขอบพระคุณ คุณสมพร แสงสว่าง คุณประชานันท์ นันท์ธนะวานิช คุณนิตยา
หอมจันทร์ และ คุณอรวรรณ เขี่ยมอวยชัย ที่ให้กำลังใจและช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์ใน
ครั้งนี้

ขอขอบคุณ คุณสมศักดิ์ เจตสุรกานต์ คุณนิต ธนบุรีรัมย์ คุณนงนุช นิสิตกุล
คุณศิริรัตน์ ม่วงจินดา คุณดวงกฤตย์ เวสสารรัชชานนท์ ที่ได้ช่วยเหลือในการตรวจสอบ
แก้ไขและพิสูจน์อักษร ต้นฉบับวิทยานิพนธ์ให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ท้ายนี้ผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และ คุณพี่อัญชลี ผู้ล่วงลับทั้ง 3
และพี่ ๆ น้อง ๆ แห่งครอบครัว ออพานิชกิจ ที่กรุณาให้ทุนสนับสนุนและช่วยเหลือในขณะที่ทำ
การศึกษาและวิจัยในครั้งนี้มาโดยตลอด และทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
ถกติกกรรมการประกาศ	ฉ
สารบัญภาพ	ช
สารบัญตาราง	ฅ
ดัชนีชื่อพจนานุกรม	ก
ดัชนีชื่อพื้นเมือง	ข
บทที่	
1 บทนำ	1
2 การศึกษาเกี่ยวกับพืชผักพื้นเมือง	3
3 อุปกรณ์และวิธีดำเนินการศึกษา	5
4 ผลการศึกษา	9
5 สรุปผลและวิจารณ์ผล	203
เอกสารอ้างอิง	207
ภาคผนวก	
ก รายชื่อพืชผักพื้นเมืองที่สำรวจพบนอกเหนือจากการรายงาน	214
ข ศัพท์อภิธาน	215
ประวัติผู้เขียน	226

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แสดงลักษณะลำต้นของยี่เกหรือชะอม <i>Acacia pennata</i> (Linn.) Willd. subsp. <i>insuavis</i> (Lace) Nielsen	11
2	แสดงลักษณะช่อดอกของยี่เกหรือชะอม	12
3	แสดงลักษณะช่อดอกของหมากดำ หรือมะลาคาซาง <i>Adenanthera pavonina</i> Linn.	14
4	แสดงลักษณะผลและเมล็ดของหมากดำ	14
5	แสดงลักษณะของขอกอนและใบอ่อนของหมากกุ่ม <i>Aegle marmelos</i> Corr.	16
6	แสดงลักษณะภายนอกและภายในของผลหมากกุ่ม	17
7	แสดงลักษณะใบและช่อดอกของส้มอม <i>Aganonerion polymorphum</i> Pierre ex Spire	19
8	แสดงลักษณะผลที่ออกเป็นคู่ ๆ ของเคื่อไส้กัน <i>Aganosma marginata</i> G. Don	21
9	แสดงลักษณะช่อดอกและเส้นใบของเคื่อไส้กัน	21
10	แสดงลักษณะลำต้นและช่อดอกของยี่ถ่ม <i>Amaranthus gracilis</i> Desf.	23
11	แสดงลักษณะใบและช่อดอกของยี่ถ่มเท้า <i>Amaranthus tricolor</i> Linn.	26
12	แสดงลักษณะช่อดอกของส้มโอบน หรือหนวกุ้ง <i>Ampelocissus martinii</i> Planch	28
13	แสดงลักษณะขอกอนของส้มโอบน	28

ภาพที่		หน้า
14	แสดงลักษณะใบและผลของส้มไทย	29
15	แสดงลักษณะช่อดอกก่อนของหมากม่วงหิมพานต์	31
	<u>Anacardium occidentale</u> Linn.	
16	แสดงลักษณะผลของหมากม่วงหิมพานต์	31
17	แสดงลักษณะลำต้น ผลอ่อน และผลแก่ของหมากเฟือง	33
	<u>Averrhoa carambola</u> Linn.	
18	แสดงลักษณะใบของกะเทาะ	35
	<u>Azadirachta indica</u> Juss. var. <u>siamensis</u> Vol.	
19	แสดงลักษณะนิเวศน์วิทยาของผักปัง	37
	<u>Basella alba</u> Linn.	
20	แสดงลักษณะช่อดอกและผลอ่อนของผักปัง	38
21	แสดงลักษณะใบ ช่อดอก และผลแก่ของผักปัง	38
22	แสดงลักษณะใบและช่อดอกของกะโคนน้ำ	40
	<u>Barringtonia acutangula</u> (Linn.) Gaertn.	
23	แสดงลักษณะผลของกะโคนน้ำ	41
24	แสดงลักษณะช่อดอกของผักกาดข่า	43
	<u>Caesalpinia mimosoides</u> Lamk.	
25	แสดงลักษณะนิเวศน์วิทยาของผักกาดข่า	43
26	แสดงลักษณะลำต้นของผักกะโคน	45
	<u>Careya sphaerica</u> Roxb.	
27	แสดงลักษณะใบ ช่อดอก และฝักของซีเห็ดถั่ว	47
	<u>Cassia garretiana</u> Craib	
28	แสดงรูปร่าง ลักษณะ และขนาดของฝักซีเห็ดถั่ว	47

ภาพที่		หน้า
29	แสดงลักษณะช่อดอกและปีกอ่อนของยักเลนเค็ค <u>Cassia occidentalis</u> Linn.	49
30	แสดงลักษณะนิเวศน์วิทยาของยักเลนเค็ค	49
31	แสดงลักษณะช่อดอกและปีกอ่อนของซีเหล็ก <u>Cassia siamea</u> Britt.	51
32	แสดงรูปร่างลักษณะและขนาดของซีเหล็ก	51
33	แสดงรูปร่างลักษณะและขนาดของปีกซีเหล็ก	52
34	แสดงลักษณะลำต้นของยักกุก หรือมันกบ <u>Ceratopteris thalictoides</u> (Linn.) Brongn.	55
35	แสดงลักษณะของเถา ใบ มือเกาะ และช่อดอกอ่อนของออบแอบ <u>Cissus hastata</u> Miq.	58
36	แสดงลักษณะนิเวศน์วิทยาของออบแอบ	59
37	แสดงลักษณะช่อดอก ยัก และใบของยักเสียน <u>Cleome gynandra</u> Linn.	61
38	แสดงลักษณะช่อดอกของยักเสียน	61
39	แสดงลักษณะดอกของยักคำนิน <u>Coccinia grandis</u> (Linn.) Voigt	63
40	แสดงลักษณะผลอ่อนและผลแก่ของยักคำนิน	63
41	แสดงลักษณะช่อดอกของหมากหับแถบ <u>Connarus cochinchinensis</u> (Baill) Pierre	65
42	แสดงรูปร่างและลักษณะของหมากหับแถบ	65
43	แสดงลักษณะช่อดอกของยักกุ่ม หรือกุ่มน้ำ <u>Crateva adansonii</u> DC. subsp. <u>odorata</u> Jacobs.	67

ภาพที่		หน้า
44	แสดงลักษณะช่อดอกของผักกุ่ม <u>Crateva religiosa</u> Ham.	69
45	แสดงลักษณะนิเวศน์วิทยา และลำต้นของผักกุ่ม	70
46	แสดงลักษณะคอกของผักกิ้ว <u>Cratoxylum formosum</u> (Jack.) Dyer. subsp. <u>pruniflorum</u> (Kurz) Gogel.	72
47	แสดงลักษณะใบ ช่อดอก และฝักของเคื่อตาปลา	74
	<u>Derris scandens</u> (Roxb.) Benth.	
48	แสดงลักษณะช่อดอกของหมากเค็ง	76
	<u>Dialium cochinchinensis</u> Pierre	
49	แสดงลักษณะคอกของแคอาว	78
	<u>Dolichandrone spathacea</u> Schum.	
50	แสดงลักษณะฝักของแคอาว	78
51	แสดงลักษณะช่อดอกของผักม้วน	80
	<u>Dregea volubilis</u> Benth. ex Hook.	
52	แสดงลักษณะนิเวศน์วิทยา ผล และ ใบของผักม้วน	80
53	แสดงลักษณะลำต้น และนิเวศน์วิทยาของผักลิ้นี่	82
	<u>Emilia sonchifolia</u> (Linn.) DC.	
54	แสดงลักษณะช่อดอกของผักลิ้นี่	83
55	แสดงลักษณะใบอ่อนของหมากหว่าหรือหว่าป่า	85
	<u>Eugenia clarkeana</u> King	
56	แสดงลักษณะผลอ่อนของหมากหว่า	85

ภาพที่		หน้า
57	แสดงลักษณะช่อดอกและ ใบของผักเม็ก <u>Eugenia grata</u> Wight	87
58	แสดงลักษณะผลของผักเม็ก	87
59	แสดงลักษณะช่อดอกของหมากสัง	89
	<u>Feroniella lucida</u> Swing.	
60	แสดงลักษณะลำต้นของหมากสัง	90
61	แสดงลักษณะ ใบอ่อนของต้นไทร	92
	<u>Ficus benjamina</u> Linn.	
62	แสดงลักษณะผลของต้นไทร	93
63	แสดงลักษณะผลอ่อนของหมากเตื่อ	95
	<u>Ficus fistulosa</u> Reinw.	
64	แสดงลักษณะการติดผลตามกิ่ง และลำต้นของหมากเตื่อ	95
65	แสดงลักษณะ ลำต้น และใบของมะเคื่ออุทุมพร	97
	<u>Ficus racemosa</u> Linn.	
66	แสดงลักษณะผลสุกของมะเคื่ออุทุมพร	97
67	แสดงลักษณะ ใบ และผลอ่อนของต้นโพ	99
	<u>Ficus rumphii</u> Bl.	
68	แสดงลักษณะ ใบอ่อนของผักเหือก	101
	<u>Ficus superba</u> Miq.	
69	แสดงลักษณะลำต้นของผักเหือก	102
70	แสดงนิเวศน์วิทยาของผักขี้ชม	104
	<u>Glinus oppositifolius</u> (Linn.) DC.	
71	แสดงลักษณะดอกของผักขี้ชม	104

ภาพที่		หน้า
72	แสดงลักษณะคอกของผักพังพวย <u>Jussiaea repens</u> Linn.	108
73	แสดงนิเวศน์วิทยาของผักพังพวย	108
74	แสดงลักษณะลำต้น และ ใบของผักหนาม <u>Lasia spinosa</u> Thw.	110
75	แสดงลักษณะ ใบและช่อกอกของกะดินข่าน <u>Leucaena leucocephala</u> (Lamk.) De Wit	112
76	แสดงลักษณะ ใบและช่อกอกทุมของผักคันจอง <u>Limnocharis flava</u> (Linn.) Buch	114
77	แสดงลักษณะช่อกอกของผักคันจอง	115
78	แสดงนิเวศน์วิทยา ใบ และ ลำต้น ของผักแว่น <u>Marsilea crenata</u> Presl	118
79	แสดงลักษณะ ลำต้น และ ใบของผักหวานป่า <u>Melientha suavis</u> Pierre	120
80	แสดงลักษณะใบ และช่อกอกของเหมือกแอ้ <u>Memecylon plebejum</u> Kurz	122
81	แสดงลักษณะช่อกอกของปีป <u>Millingtonia hortensis</u> Linn.	124
82	แสดงลักษณะคอก และใบของผักจองแปะ <u>Mimulus orbicularis</u> Benth.	126
83	แสดงนิเวศน์วิทยาของผักจองแปะ	126
84	แสดงลักษณะเถา ใบ และผลของผักไซ <u>Momordica charantia</u> Linn.	128
85	แสดงลักษณะคอก คอกทุม และใบของหมากข้าว หมากเช่า <u>Momordica cochinchinensis</u> Spreng.	130

ภาพที่		หน้า
86	แสดงลักษณะช่อกดอกและใบของผักกบ ผักกบไทย <u>Monochoria hastata</u> (Linn.) Solms.	132
87	แสดงลักษณะช่อกดอกของผักอีชันน้อย <u>Monochoria vaginalis</u> (Burm.f.) Presl	134
88	แสดงนิเวศน์วิทยาของผักอีชันน้อย	134
89	แสดงนิเวศน์วิทยาของผักอีชันใหญ่ <u>Monochoria vaginalis</u> (Burm.f.) Presl. var. <u>plantagenea</u> Solms.	136
90	แสดงลักษณะดอกและผลอ่อนของ ขอ ขอบ้าน <u>Morinda citrifolia</u> Linn.	138
91	แสดงลักษณะช่อกดอกและใบของผักอีสุ่ม <u>Moringa oleifera</u> Lamk.	140
92	แสดงลักษณะของผักแก้ว ผักแห้ง และเมล็ดของผักอีสุ่ม <u>Moringa oleifera</u> Lamk.	140
93	แสดงลักษณะส่วนของใบ กอก และไหล (stolon) ของผัก สะหนองมา <u>Nymphoides indica</u> (Linn.) Ktze.	143
94	แสดงนิเวศน์วิทยาของผักสะหนองมา	143
95	แสดงลักษณะช่อกดอกของหมากลิ้นฟ้า <u>Oroxylum indicum</u> Vent.	145
96	แสดงลักษณะช่อกดอกของผักโหมบแหบ ผักกะโควา <u>Ottelia alismoides</u> (Linn.) Pers.	147
97	แสดงนิเวศน์วิทยาของผักโหมบแหบ หรือผักกะโควา	147
98	แสดงลักษณะลำต้น ใบ และผลของผักโหมบแหบ <u>Ottelia alismoides</u> (Linn.) Pers.	148
99	แสดงลักษณะช่อกดอกและใบของผักแว่น ผักส้ม ส้มกบ <u>Oxalis corniculata</u> Linn.	150

ภาพที่		หน้า
100	แสดงลักษณะ ใบและดอกของกะหมุกปลาไหล <u>Oxystelma esculentum</u> (Linn.) R.Br.	152
101	แสดงนิเวศน์วิทยาและลำต้นของกะหมุกปลาไหล	152
102	แสดงลักษณะดอกของผักหุ้มห่อ <u>Passiflora foetida</u> Linn.	154
103	แสดงลักษณะช่อดอกของผักคากัง กระสัง <u>Peperomia pellucida</u> Korth.	156
104	แสดงลักษณะนิเวศน์วิทยา และลำต้นของผักคากัง	156
105	แสดงลักษณะผลอ่อนและแก่ของหมากขม หมักขม <u>Phyllanthus acidus</u> Skeels.	158
106	แสดงลักษณะใบและดอกของผักอีเล็ค ผักนางเล็ค <u>Piper sarmentosum</u> Roxb.	160
107	แสดงนิเวศน์วิทยาและลักษณะลำต้นของผักอีเล็ค ผักนางเล็ค	160
108	แสดงลักษณะใบและช่อดอกอ่อนของผักฮอบฮอบ <u>Pluchea indica</u> (Linn.) Less.	162
109	แสดงลักษณะดอกของ หมากลุมพูย ผักลุมพูย <u>Randia uliginosa</u> Poir.	166
110	แสดงลักษณะผล ของหมากลุมพูย ผักลุมพูย	167
111	แสดงลักษณะดอกของเคี้ยวข้าวสาร ก้นข้าวสาร <u>Raphistemma hooperianum</u> (Blume) Decne.	169
112	แสดงลักษณะเถาและดอกของก้นข้าวสาร	169
113	แสดงลักษณะดอกก้าน และผลของผักหวานบ้าน <u>Sauropus androgynus</u> (Linn.) Murr.	171

ภาพที่		หน้า
114	แสดงลักษณะคอกแก้วเมียของผักหวานบ้าน	171
115	แสดงลักษณะคอกแก้วผู้ของผักหวานบ้าน	172
116	แสดงลักษณะช่อกอกของแค แกบ้าน	174
	<u>Sesbania grandiflora</u> Desv.	
117	แสดงลักษณะช่อกอกของแค แกบ้าน	175
	<u>Sesbania grandiflora</u> Desv.	
118	แสดงลักษณะลำต้นของหมากแข้งชม	178
	<u>Solanum indicum</u> Linn.	
119	แสดงลักษณะผลของหมากแข้งชม	179
120	แสดงลักษณะลำต้น คอก และผลอ่อนของหมากอีก	181
	<u>Solanum stramonifolium</u> Jacq.	
121	แสดงลักษณะผลของหมากอีก	181
122	แสดงลักษณะช่อกอกของผักคาก	183
	<u>Spilanthes acmella</u> Murr.	
123	แสดงลักษณะนิเวศน์วิทยาลำต้น ใบ ช่อกอกของผักคาก	183
	<u>Spilanthes acmella</u> Murr.	
124	แสดงลักษณะใบและผลของหมากกอก	185
	<u>Spondias pinnata</u> (Linn.) Kurz.	
125	แสดงลักษณะใบและช่อกอกของผักชิก ผักชิก	187
	<u>Telosma minor</u> Craib	
126	แสดงลักษณะผลของผักชิก ผักชิก	188
127	แสดงลักษณะของผลอ่อนและผลแก่ของเดาย่านาง	190
	<u>Tiliacola triandra</u> Diels	
128	แสดงลักษณะนิเวศน์วิทยาและลำต้นของใบย่านาง	191
	<u>Tiliacora triandra</u> Diels	

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่

1. แสดงชนิดของพืชผักพื้นเมืองและท้องที่ที่ได้ทำการสำรวจ
ในจังหวัดอุดรธานี 192
2. แสดงจำนวนชนิดของพืชผักพื้นเมืองในแต่ละวงศ์ที่ศึกษา
และสำรวจพบในจังหวัดอุดรธานี 195
3. แสดงส่วนที่ใช้เป็นอาหารและลักษณะหรือวิธีการใช้เป็น
อาหารของพืชผักพื้นเมืองแต่ละชนิด 197
4. แสดงพืชผักพื้นเมืองที่พบเห็นได้ทั่วไป ไม่ค่อยจะพบเห็นมากนัก
เป็นที่นิยมรับประทาน ไม่เป็นที่นิยมรับประทาน มีรับประทาน
ตลอดปี และมีรับประทานบางฤดูกาลเท่านั้น 200

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ดัชนีชื่อพฤกษศาสตร์

ชื่อพฤกษศาสตร์	หน้า
<u>Acacia pennata</u> (Linn.) Willd. subsp. <u>insuavis</u> (Lace) Nielsen	10
<u>Adenantha pavonina</u> Linn.	13
<u>Aegle marmelos</u> Corr.	15
<u>Aganonerion polymorphum</u> Pierre ex Spire	18
<u>Aganosma marginata</u> (Roxb.) G. Don	20
<u>Amaranthus gracilis</u> Desf.	22
<u>Amaranthus spinosus</u> Linn.	24
<u>Amaranthus tricolor</u> Linn.	25
<u>Ampelocissus martinii</u> Planch.	27
<u>Anacardium occidentale</u> Linn.	30
<u>Averrhoa carambola</u> Linn.	32
<u>Azadirachta indica</u> Juss. var. <u>siamensis</u> Valetton	34
<u>Basella alba</u> Linn.	36
<u>Barringtonia acutangula</u> (Linn.) Gaertn.	39
<u>Caesalpinia mimosoides</u> Lamk.	42
<u>Careya sphaerica</u> Roxb.	44
<u>Cassia garrettiana</u> Craib	46
<u>Cassia occidentalis</u> Linn.	48
<u>Cassia siamea</u> Britt.	50
<u>Gentella asiatica</u> (Linn.) Urban	53
<u>Ceratopteris thalictoides</u> (Linn.) Brongn	54
<u>Cissampelos pareira</u> Linn.	56
<u>Cissus hastata</u> Miq.	57
<u>Cleome gynandra</u> Linn.	60

<u>Coccinia grandris</u> (Linn.) Voigt	62
<u>Connarus cochinchinensis</u> (Baill) Pierre	64
<u>Crateva abansonii</u> DC. subsp. <u>oborata</u> (Buch.-Ham.) Jacobs	66
<u>Crateva religiosa</u> Ham.	68
<u>Cratoxylum formosum</u> (Jeck.) Dyer. subsp. <u>pruniflorum</u> (Kurz.) Gogel.	71
<u>Derris scandens</u> (Roxb.) Benth.	73
<u>Dialium cochinchinensis</u> Pierre	75
<u>Dolichandrone spathaceae</u> (Linn.f.) Schum.	77
<u>Dregea volubilis</u> Stapf	79
<u>Emilia sonchifolia</u> (Linn.) DC.	81
<u>Eugenia clarkeana</u> King	84
<u>Eugenia grata</u> Wight	86
<u>Feroniella lucida</u> Swing.	88
<u>Ficus benjamina</u> Linn.	91
<u>Ficus fistulosa</u> Reinw.	94
<u>Ficus racemosa</u> Linn.	96
<u>Ficus rumphii</u> Bl.	98
<u>Ficus superba</u> Miq.	100
<u>Glinus oppositifolius</u> (Linn.) DC.	103
<u>Houttuynia cordata</u> Thunb.	105
<u>Ipomea aquatica</u> Forsk.	106
<u>Jussiaea repens</u> Linn.	107
<u>Lasia spinosa</u> Thw.	109
<u>Leucaena leucocephala</u> (Lamk.) De Wit	111
<u>Limnocharis flava</u> (Linn.) Buch.	113

<u>Limnophila aromatica</u> (Lamk.) Merr.	116
<u>Marsilea crenata</u> Presl	117
<u>Melientha suavis</u> Pierre	119
<u>Memecylon plebejum</u> var. <u>ellipsoideum</u> Craib	121
<u>Millingtonia hortensis</u> Linn.f.	123
<u>Mimulus orbicularis</u> Benth.	125
<u>Momordica charantia</u> Linn.	127
<u>Momordica cochinchinensis</u> Spreng.	129
<u>Monochoria hastata</u> (Linn.) Solms	131
<u>Monochoria vaginalis</u> (Burm.f.) Presl	133
<u>Monochoria vaginalis</u> (Burm.f.) Presl var. <u>plantaginea</u> Solms	135
<u>Morinda citrifolia</u> Linn.	137
<u>Moringa oleifera</u> Lamk.	139
<u>Neptunia oleraceae</u> Lour.	141
<u>Nymphoides indicum</u> Ktze.	142
<u>Oroxylum indicum</u> (Linn.) Vent.	144
<u>Ottelia alismoides</u> (Linn.) Pers.	146
<u>Oxalis corniculata</u> Linn.	149
<u>Oxystelma esculentum</u> (Linn.) R.Br.	151
<u>Passiflora foetida</u> Linn.	153
<u>Peperomia pellucida</u> Korth.	155
<u>Phyllanthus acidus</u> (Linn.) Skeels	157
<u>Piper sarmentosum</u> Roxb,	159
<u>Pluchea indica</u> (Linn.) Less.	161
<u>Polygonum odoratum</u> Lour.	163
<u>Portulaca oleracea</u> Linn.	164

<u>Randia uliginosa</u> Poir.	165
<u>Raphistemma hooperianum</u> (Blume) Decne.	168
<u>Sauropus androgynous</u> (Linn.) Merr.	170
<u>Sesbania grandiflora</u> Desv.	173
<u>Sesbania javanica</u> Miq.	176
<u>Solanum indicum</u> Linn.	177
<u>Solanum stramonifolium</u> Jacq.	180
<u>Spilanthes acmella</u> (Linn.) Murr.	182
<u>Spondias pinnata</u> (Linn.) Kurz	184
<u>Telosma minor</u> (Andr.) Craib	186
<u>Tiliacora triandra</u> Diels	189

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ดัชนีชื่อพื้นเมือง

ชื่อพื้นเมือง

กะเคา ผักกะเคา	34
กะโคน กะโคนโคก	44
กะโคนน้ำ	39
กะดินบ้าน	111
ขี้เหล็กบ้าน	50
ขี้เหล็กสาร	46
แก	173
แกอาว	77
เคอข้าวสาร	168
เคอตาปลา	73
เคอไล่ตัน	20
เคอหมาน้อย	56
เค็ง หมากเค็ง	75
ตะมูกปลาไหล	151
ตันไทร ตันไฮ	91
ตันโพ ตันไฮ	98
ทับแถบ หมักทับแถบ	64
ใบย่านาง เถาย่านาง	189
ปีบ	123
ผักกะโคน กะโคนน้ำ	39
ผักชะแยง	116
ผักกะเสด ผักกะเสดน้ำ	141
ผักกาดย่า	42
ผักกุ่ม กุ่มบก	68
ผักกุ่มน้ำ กุ่มน้ำ	66

ชื่อพื้นเมือง

หน้า

ผักกูด มั่นกบ	54
ผักแก่นขม ผักขี้ขม	103
ผักขา ชะอม	10
ผักชิก ผักชืด	186
ผักขี้เหล็ก	50
ผักคั้นจอบ	113
ผักคาด	182
ผักคาวทอง	105
ผักเค็ด ผักเลนเค็ด	48
ผักจอบแปะ ผักอีแปะ	125
ผักไซ ผักใส่	127
ผักตากัง ผักตากัง	155
ผักตาโสัง	164
ผักตั่ว	71
ผักตบ ผักตบไทย	131
ผักตำนิน	62
ผักบุง	106
ผักบัง	36
ผักพังพวย	107
ผักแพว	163
ผักเม็ก	86
ผักม้วน	79
ผักลั่นปี่ ทุปลาซอน	81
ผักแว่น	117
ผักหวานบ้าน	170
ผักหวานป่า	119

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชื่อพื้นเมือง

หน้า

ผักสะบ่องม้า	142
ผักส้ม	149
ผักเสี้ยน	60
ผักหอม	22
ผักหอมบัว ผักหอมพ้าว	25
ผักหอมหนาม	24
ผักหุ้มท่อ ตำนินทอง	153
ผักโอบโอบ	146
ผักหนาม	109
ผักหนอก	53
ผักอีเลิศ ผักนางเลิศ	159
ผักอีสั้นน้อย	133
ผักอีสั้นใหญ่	135
ผักอีสุ่ม	139
ผักออบแอบ	57
ผักเขียด ผักไซ	100
ยอ	137
โสนน้ำ	176
ส้มโกย	27
ส้มลม	18
หมากกอก	184
หมากแข้งชม	177
หมากเช่า หมากข้าว	129
หมากเคื่อ	94
หมากเคื่อ มะเคื่ออุทุมพร	96
หมากตูม	15

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชื่อพื้นเมือง	หน้า
หมากเฟือง	32
หมากม่วงหินพานต์	30
หมากยม	157
หมากลิ้นฟ้า	144
หมากลาม	13
หมากลุ่มผุย	165
หมากหว้า หว่าป่า	84
หมากสัง	88
หมากอีก	180
เหมือก เหมือกแฉ่	121
ฮอนแสน หนากว้าว	161

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย